

A V R E L I A.

AVRELIA. vel, vt, alij, Aurelianum in Gallia ciuitas est, quondam Genabum dicta, sita ad Ligerim fluiuium. Quis eam condiderit, certo affirmari non potest. A multis creditum est ab Aureliano Imperatore funditam esse, atq; inde nomen sortitam: sed, cum constet, eam multo ante, quā Aurelianus esset, existisse Genabi nomine, fieri nō potest, vt ab eo fundata sit. Genabum verò, de qua Cæsar meminit cōmentariorū suorū libro septimo, ipsam Aureliam esse, cum ex ipsa Cæsaris & Strabonis lib. 4. eius descriptione colligi facile, tum ex Aimonis historia, & aliorum scriptis aperte demonstrari potest. Quapropter Franciscus Belleforestius, celeberrimus noster tempore historicus, in noua sua Gallia descriptione, ait, verosimile videri, ab Aureliano Imperatore ei nomen inditum, qui vel auerxit eam, tametsi Vopiscus & Aurelius Victor eius rei nullam mentionē faciant. vel Genabenses à se Aurelianeses vocari voluerit. quod apud eos per Druides de imperio suo prædictum fuerit. Explodi autem omnino eorum opinionem, qui ab Aurelia Cæsaris matre sic vocatam autumant, cum multo pōtē etiam Genabum adhuc dicta sit. Minimè quoque Sabellici sententiam probari, qui à Gallico auri vocabulo, Or, denominatam censet, quo ob loci, in quo sita est, fertilitatem, & ciuium singularem industriam, mire abundet. Ligeris fluiuius tota Gallia notissimus hanc præterlabens. magnam illi commoditatem ad mercaturam faciendam, præstat. Vnde non sine causa etiam olim vnicum quasi Carnutum forum fuit. Agrum circumquaq; fertilissimum habet, omniumq; abundantissimum, vt non minus pro horreo totius Gallia habeatur, quam quondam Sicilia Romæ. Vina eius territorium præstat nobilissima, quæ inde & in alias Europæ partes, magna copia exportantur, nomen ab vrbe consecuta. Quapropter mirū non est, ciues ei magno numero opulentissimos & ditissimos esse, cum & merces naturæ benignitate habeant, & ad eas aliò exportari curandas, egregiam commoditatem. Loco est paulò editiore ædificata, ea maximè parte, qua Lutetiam Parisiorum respicit, atq; vnde se templum S. Crucis, quod non ita pridem per sectarios dirutum fuit, ostentat. Aere gaudet puro atq; salubri. Peropportunus certè ac maximè idoneus Vniuersitati locus, quæ istic, inter cæteras Gallia academias clarissima, Anno 1312. post natum Christum à Philippo Pulchro Gallia Rege erecta est, Iurisprudentiæ imprimis alumna & conseruatric. Nam cum Philippus Rex in animo haberet, hoc loco totius provincie summo senatui, sedem figere, qui etiamnum istic est, necessitatem postulare facile iudicauit, esse oportere, vnde veluti ex equo Troia. non prudētē ad Ius populo dicendū atq; administrandum, rem omni mortalium societati vti maximè necessariam, ita dignissimam, euocari haberetq; possent. Quam ad rem nihil erat Academia tali commodatius. Ex hac vniuersitate quot egregij viri non Gallia solum, verum etiam vniuersæ Europæ communicati & quasi dati sunt, non est facile hoc loco referre. Plures enim sunt, quam hic locus patiatur enumerari. Hoc tamen prætereundum non est, Bertrandum Burdegalem Archiepisc. qui postea Pont. Max. creatus, Clemens Quintus dictus est, hinc quoque egressum esse. Lingua heic vtuntur vernacula adēdē pura, vt Gallis Aurelianisimū esse afferunt, si linguae discendæ gratia, multi proculdubio vtramq; ob causam, vt videlicet & studia proficiant, & simul linguam purè discant. Vnde Germanis in primis moris esse aiunt, huc filios suos domo paterna ablegare. Qua ratione inde ab origine gubernata sit, cum nemo scriptorum quod sciam, posteritati mandarit, non est facile dictu. Colligere tamen licet, ad leges Druidum ab initio sub indigena principe istic Rempub. administratam. Postea Romanis, rerum potitis, eorum imperio, vti præscriptum fuit, haud debite, paruisse. Ijs inde vel cicetis, vel conuentione facta, in Italiam reuersis, tandem ad Regni titulum euecta est, eo scilicet tempore, quo Clodouici filij Galliam inter se partirentur, primusq; Rex eius Clodomirus fuit. Hoc, & prole sua mortuis, Clotarius, frater, in Regnum successit, qui idem etiam Gallia vniuersæ monarchiam, fratribus omnibus absque prole extinctis, adeptus est. Postea Gallia coronæ restituta, ab ea vsq; ad Valesiorum imperij initium, non est diuisa. Ioannes enim Valesius, Rex, vt erat à Philippo patre iussus, eam Ducatus titulo, ac perpetuo quasi regni feudo, cum omni ditione ei adhærente, fratri Philippo, tum Comiti Valesio, contulit. Vnde deinde Ducatus titulum retinuit. Eo iterum sine mascula prole anno 1391. vita defuncto, secundo ad Gallicum regnum redijt. Nec enim in huiusmodi feudo, præter mares, quisquam succedit, non magis, quam in ipsam Gallia regnum. Postremò, Carolus eius nominis Quintus, Gallia Rex, qui sapiens cognominatus fuit, perpetua lege sanxisse videtur, vt semper Aurelianesis Ducatus, secundo Regis filio, quemadmodum primo, Delphinatus, cedat. Quondam ab Attila, qui se Dei flagellum appellabat, obsecra legitur, verum inde strenua ciuium defensione repulsum, irrito conatu, referre pedem oportuisse.

BOVRGES vulgò, Latinè BITVRIGES

BITVRIGVM metropolis, quondam ab Eura flumine, quod eam alluit, Auaricum appellata. Sita est in agro plano & amœno, ac non modo omnium ferè frumentorum atq; leguminum: verum etiam vinorum præstantissimorum, pecorum, piscium fluiuitilium, volucrumque, & quorumuis penè fructuum, victui humano accommodatorum, feracissimo. A quo primò condita sit, non satis constat tametsi sint, qui Græcis, eius originem attribuant. Veteris vrbis situs, quæ Auaricum olim nominata fuit, ad paludes vergit, cuius etiam num muri propemodum integri, hinc inde exstant, adēdē solida materia constructi, vt sumptus demolendi architectis inuites ruinas effecerint, vnde hæcenus ijs paritum est. Extenduntur à turri quam ab insolita crassitudine, magnā vocarunt, vulgò, la grosse tour, per medium D. Stephani templum: & plateam D. Ioan. campestris, portamq; Gordianam, vsq; ad portam nouam, olim S. Andree dictam, inde per plateam amphitheatri, vulgò des arenes nominatam, ad portam Turonensem vsq;. Hinc porrecto ambitu, versus portā D. Pauli paulatim Magnam turrim repetunt. Postea vrbs aliquoties aucta est. Carolus Magnus xxii. Francorum Rex & Roman. Imper. cuius regni initium incidit in annum à N. CH. DCC. Lxxix. eam amplificatam, nouis muris cinxit: à porta videlicet Burbonia, angulòq; Archiepiscopalis Curia, vsq; ad eam, quam Carolettam, Gallico diminutiuo, ex Caroli nomine factò, denominarunt inde continuato muro, qui adhuc dum videri potest, ad ingressum vsq; in urbem, Euræ, minoris fluiui, qui vnum est, ex tribus Euræ fluminis brachijs, vulgò quoque Gallico diminutiuo Eurette, vel Aurette, vocati, moenibus includit, totum S. Fulgentij suburbium, item magnam illam plateam, quam vulgò d. Auroa vocant, aliamque, vulgari nomine Montcheury dictam, qua ad Abbatiam S. Sulpitij iter est, vsque ad Clementiam turrem, vnde porro ad exitum eiusdem Euræ minoris, eadem moenia pertigisse, adhuc dum videri potest. Necessè verò fuit, ad hunc moeniorum ambitum constituendum, multis fossis, aggeribusque paludum aquas, à consueto cursu detorquere, quò flumen Arionum, vernaculè, d. Auroa dictum, quod vrbis moenia, ab occasu, lambit, istuc allaberetur. Ea enim ratione studuit firmiorem, hostibusque accessu difficilem reddere. Postea etiam muris inclusa sunt suburbia D. Ambrosij, ac D. Laurentij, item, quicquid est inter Clementiam turrim, quæ proximè à porta S. Sulpitij abest, & portam Carolettam, partim communiciuium, partim Abbatii cuiusdam D. Ambrosij sumtu, adēdē, vt ea vrbs, nostro æuo, vna sit, ex maximis Gallie ciuitatibus, munitissima & ferè inexpugnabilis, quod vndique fluminibus, & paludibus, quæ aqua, ex terra copiosè scatiente, perpetuo abundant, siccariq; non possunt, circumsepta sit. Quapropter etiam vna tantum parte, adiri potest, ea videlicet, qua Euronotum excipit, vnde etiam hostis ei, non facile merum incusserit, quia istic & muris validissimis, & altissimis aggeribus, obvallata est, latissimè inde prospectu patente. Ab hac enim parte. Magna turris est. vnde ad quatuor vsq; millia circumspici potest. Ea ab insolita magnitudine nomen adepta, vt dixi, alijs vndique minoribus turribus cincta est, & muro fossaq; profundissima, quæ solidis ab vtraque parte muris, terræ obiectis, destinetur, etiam circumdata, id, quod Philippus Augustus, secundus cognomine, & XLI. Gallia Rex anno ferè à N. CH. M. C. X. C. fieri curauit, quod eam quoque antea accessu facillimam, quippe in plano constitutam, nullo. aut fossa, aut agger, circumducto, faceret firmiorem. Vrbs est, forma oblonga, amplissima certè & spaciolissima, ornata supra moenia octuaginta elatis, & crassis turribus, opportunitè sanè moeniorum propugnaculis. Septem habet portas, præter minores hinc inde ad necessitatem factas, septem item suburbia, proximè portis adiuncta. Si quis est fortis, de hoste metus, quatuor tantum porte aperiri solent, Burbonia, videlicet, S. Priuari, S. Sulpitij, & Aronia. Porro, septem sunt in ea, collegiatae, quas vocant, Ecclesiæ, septemdecim parochiæ, quatuor mendicantium ordines, duæ virorum Abbatia, altera S. Sulpitij olim Nostræ dame de la nef, appellata, ordinis D. Benedicti, opulenta & prædiues, in suburbio Montcheury sita, iam ab ea mutato nomine S. Sulpitij dicta, aqua tota ferè cincta, probe munita, murisque vndique clausa, quos intra, varios habet hortos, diuersissimarum arborum, herbarum, ac quorumuis fructuum abundantissimos, item peropportuna viuaria, quibus ex Eura fluiuo Abbatiam ipsam præterlabente aqua, quanta opus est, subministrari potest. In his monachiantum possunt piscium alere, quantum ipsis, quibus ex regula non nisi piscibus vesci licet, ad victum sufficit. Altera est D. Ambrosij, ordinis S. Augustini, intra ipsos vrbis muros, in loco peramœno sita, intus etiam viuaria, & viridaria sua cultissima habens, nemini non adspectu, iucundissima, & ipsa profecto amplissimis redditibus liberalissimè dotata. Sunt heic porro, tres, foemini sexus, Abbatia. Vna harum, vulgò, Nuntiade dicta, in honorem beatissimæ virginis Mariæ, olim ab Illustrissima Ioanna Biturigum Ducissa, constructa, ac dotata est; altera, D. Laurentij, à Carolo magno instituta, vtrique harum sunt amplissimi redditus. Tertia est sororum mendicantium D. Clara, ordinis fratrum minorum. A porta S. Priuari versus Septentrionem, longè lateque sese vineta ostentant, opumi vini feracissima. Mercatura heic excellit, id, quod ex veteribus matrimoniorum contractibus, tum in ipsa vrbe, tum in vicinia apparet, vbi, si cui filia honestior alicuius familie nupturæ, de vestibus prouidendum erat, apertis verbis declaratum legitur, ex præstantissimo Bituricensium panno eas fieri voluisse. Præter mercatus publicos, hebdomadatim binos, diebus videlicet, Iouis, & Sabbathi, commodiori mercium distributioni, alia etiam istic nundinæ, quotannis celebrari solent: ab omni exactione, & vectigali liberæ atque immunes, scilicet in ferijs D. Laur. D. Lazari, D. Martini, S. Vrsini, S. Ostrilli. Item, nundinæ D. Am. quæ per septem integros & dies & noctes continuari solent. Non ita pridem, magistratibus Bituricensis, amplissimum quoque Xenodochium communium pauperum afflictorum necessario solatio, & subsidio constitui curauit. Hic gubernando, administrandoque à Maiore vrano, quem le Maire, vocant, totoque Senatu (cui alias vniuersa, huius administrationis, cura incumbit) ciuis quidam, aut mercator opulentus, & notæ probitatis, ex ditissimorum præcipuorum numero dilectus, præficitur, ei adiutores tres alij, veluti consiliarij, vitæ quoq; innocentia probati, adhibentur, quibus ille, de reliquis officijs communicato consilio, decernit, agitq; quod maximè, & refuturum, videbitur, sine vlla inde mercede, solius Charitatis, & Dei amoris ergò, consequenda. Quinquies, aut sexies bello expugnata, tota diruta est, toties etiam incendio absumpta, nihilominus tamen, hoc nostro tempore, insigni ædificiorum magnificentia, satis superbit, ea plurimarum domorum commoditate, atq; amplitudine, vt heroibus conuenire magis quam ciuibus dicas. Octoginta ab hinc annis, nempe, circa annum à N. CH. M. CCCC. Lxxvi. cum ex nundinæ, quæ postmodum Lugdunum hinc translata sunt, in hac vrbe adhuc celebrarentur, in toto Bituricensi Ducatu nemo ferè nobilis erat, illustrioris alicuius saltem familie: quin heic domum propriam haberet, eoque, nundinarum tempore, præsentia plerumque sua, urbem cohonestaret. Attamen, si vel illius temporis ædificiorum structuræ elegantiam, vel eam, qua nunc est, cum ea, qua olim, spectaculo fuit. Auaricum, conferas, nulam esse dixeris. Indicio sunt superbissimæ, tum materiæ, tum elaborati operis præstantia, ruinae, heic, si quid alibi, terræ aliquando crui contigit, sapius inuentæ, variæque antiquitates hinc inde adhuc, cum intra, tum extra muros, obuiæ.